

CERCETĂRILE DE LA BUCOVĂȚ

(r. și reg. Craiova)

LA CIRCA 7 km spre vest de orașul Craiova și la 5 km spre nord-vest de satul Bucovăț, pe partea dreaptă a șoselei ce duce la Ploșoru-Cetate, într-o pădure, la aproximativ 400 m de șosea, la întretăierea a trei văi adânci și strâmte, pe un bot de deal numit «La Jidovii», s-au constatat mai de mult resturile unei așezări apărute de un șanț cu val conținând turte de lut¹. Această așezare constituie una dintre puținele analogii care se cunosc pînă acum pentru fortificația principală a stațiunii de la Popești, de pe Argeș, în Cîmpia romînă². Ca atare, se impunea atenției colectivului arheologic al șantierului Popești, ca un obiectiv ce trebuia cercetat mai de aproape. După o vizită prealabilă făcută la Bucovăț, la 27 septembrie 1956, de responsabilul acestui șantier prof. Radu Vulpe, mi s-a încredințat misiunea de a cerceta valul de la Bucovăț printr-un sondaj și de a face o anchetă în împrejurimi, pentru a verifica unele știri referitoare la fortificațiile de același gen. La aceste cercetări, care au avut loc între 9 și 14 octombrie 1956, a participat și Alexandru Vulpe.

Valul se află în partea de vest a așezării de la Bucovăț, ca un obstacol ce taie botul de deal pe care se află așezarea. În celelalte părți, apărarea era asigurată prin rîpe abrupte. Valul e lung de 120 m. Pe el se observă urmele secțiunilor făcute de C. S. Nicolăescu-Ploșor în 1953 — cercetări ale căror rezultate sînt inedite —, cît și o serie de gropi făcute de căutătorii de comori. Proporțiile valului sînt modeste, el prezentîndu-se ca un dîmb înalt de mai puțin de 1 m. Șanțul se află în afara așezării și este astupat complet, nefiind vizibil la suprafața terenului. Sondajul făcut de noi constă dintr-o secțiune perpendiculară pe val, lungă de 21 m și lată de 1 m, orientată ENE 1050 — VSV 4250 miimi obișnuite. Secțiunea a fost săpată pînă la adîncimea de 0,60—1,30 m, adică pînă ce a ajuns la un pămînt foarte tare de culoare castaniu închis, fără urme arheologice. Această secțiune nu a tăiat decît foarte puțin din așezare și nu a surprins nimic *in situ* din așezarea propriu-zisă. După resturile de cultură materială și după caracterele pedologice ale solului, am putut distinge următoarea ordine stratigrafică:

Pămîntul viu este un lut castaniu închis de pădure: peste acesta urmează un strat de pămînt castaniu roșcat, gros de 0,04—0,52 m, conținînd bucățele mărunte de chirpici, fragmente ceramice hallstattiene și rare urme de cărbuni, elemente care nu constituie depuneri compacte *in situ*, fiind cu totul răvășite în strat. Oasele de animale lipsesc. Peste această depunere se suprapune humusul actual, cu frunziș putrezit și în care — la adîncimile de 0,05 m și 0,08 m — am găsit două fragmente ceramice cenușii lucrate la roată (dintre care un fund de vas); ambele sînt corodate și nu prezintă nici un element tipologie precis.

¹ D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, Craiova, 1939, p. 204.

² SCIV, VI, 1—2, 1955, p. 239—269.

În regiunea valului, situația stratigrafică este următoarea: peste pământul viu se află o depunere de culoare cenușie, ce conține foarte multă cenușă și rare fragmente ceramice hallstattiene. La partea superioară, acest strat are o pătură de cărbune de lemn, groasă de 0,04—0,06 m. Acest strat de pământ cenușiu și cărbune se prezintă ușor albiat atît cît țin resturile unei construcții de turte. În secțiune, stratul depășește în amîndouă părțile dărîmăturile de turte și vălătuci. Deasupra sa pînă la suprafața solului, pe o grosime medie de 0,56 m și o lungime de 6 m, se află resturile valului de turte. La baza acestui val se găsesc fragmente de vălătuci, mijlocul valului fiind format din turte așezate fără ordine, amestecate cu vălătuci, pământ ars și cărbune (fig. 1). Turtele sînt făcute din lut amestecat cu paie, fiind uscate la soare, nu arse, și avînd diferite forme: ovale, dreptunghiulare, uneori prezentînd o gaură în mijloc. Pe unele se observă urme de lăbe de animale, între altele, de porc. Dimensiunile acestor turte variază: diametrul între 0,18 și 0,25 m; lungimea între 0,25 și 0,40 m; înălțimea între 0,25 și 0,10 m. Ca și la Pocești, turtele prezintă o față netedă, îngrijit lucrată, cu muchiile rotunjite. Turtele întregi, ca și cele fragmentare, aruncate la întîmplare, fără o ordine anumită, au constituit probabil o umplutură între doi pereți de vălătuci, care din loc în loc erau întăriți cu birne de lemn. Deasupra acestui zid, făcut în acest mod, trebuie să se fi înălțat o palisadă. La adîncimea de 0,32 m se observă urmele unui trunchi culcat, carbonizat, cu diametrul de 0,40 m. Turtele, ca și vălătucii, sînt inegal arse. În mijlocul mesei de turte totul este ars pînă la roșu violaceu, chiar cu urme de pământ vitrificat. Spre extremități, arderea este din ce în ce mai slabă, atît turtele cît și vălătucii avînd o culoare cafenie.

La sud-vest de val se află șanțul prins în secțiunea noastră, dar care din motive obiective n-a fost săpat pînă la fund. Șanțul, săpat o dată cu construirea valului de turte, pornește chiar din marginea valului și taie stratul de pământ viu. Important este faptul că în această parte dinspre val a șanțului de apărare, depunerea cu cenușă multă de sub valul de turte se termină chiar în marginea valului. Nu știm care este umplutura de pe fund a șanțului, deoarece — așa cum am spus — nu l-am săpat pînă la fund, însă prima umplutură care se poate observa este stratul castaniu roșcat cu fragmente ceramice hallstattiene și bucățele de chirpici, care se prelinge pe marginea valului de turte și umple marginea șanțului de apărare. Peste acesta este o altă umplutură, fără resturi arheologice.

Din cele arătate mai sus cu privire la rezultatele acestui prim sondaj, reiese că depunerea de pământ castaniu-roșcat este ulterioară construirii valului și săpării șanțului; de asemenea, această depunere nu se prezintă deloc ca o depunere arheologică *in situ*, ci ca o umplutură ulterioară, datorită fie unei locuri apropiate, fie unei nivelări. O altă problemă care va mai trebui cercetată este aceea a prezenței stratului de cenușă multă, cu aspectul unei lentile albiate, de sub valul de turte. Faptul că acest strat nu constituie o depunere pe toată lungimea secțiunii noastre și mai ales albierea pe care o face sub val, ne îndeamnă să socotim și această depunere ca o amenajare a locului, în vederea ridicării valului.

Materialul ceramic găsit atît între vălătuci cît și în stratul castaniu-roșcat (atît cît a fost prins de secțiunea noastră) constă în mare parte din fragmente ceramice atipice. Pasta acestor fragmente este amestecată cu nisip, conținînd grăunțe pînă la 0,001—0,002 m diametru. Arsă incomplet, a căpătat o culoare roșie la suprafață și vînată în interior. Alteori este arsă reductor, încît are o culoare cenușie închisă. Unele fragmente provin de la vase mari bitronconice;

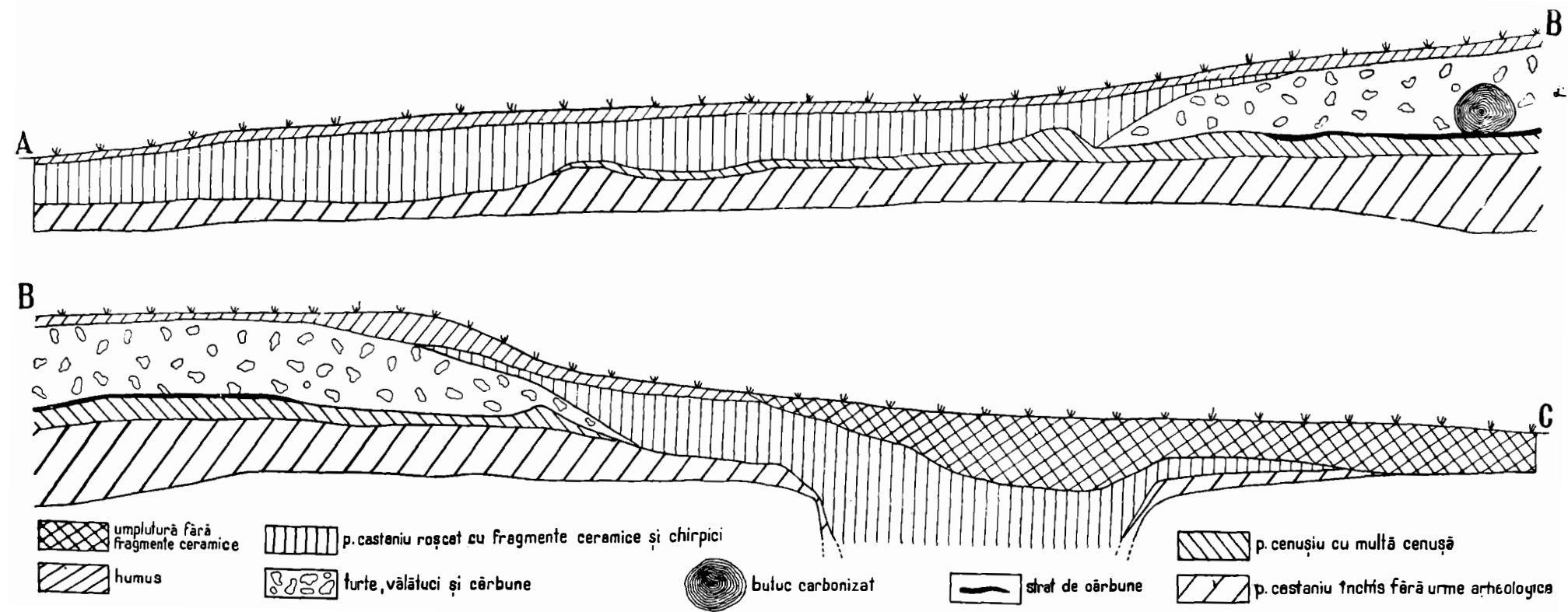

Fig. 1. — Profilul de sud al sondajului de la Bucovăț.

tot de la astfel de vase provin și proeminențele late. Alte fragmente sînt decorate cu briuri alveolare (fig. 2).

Datarea acestei așezări constituie o problemă destul de dificilă, deoarece în afară de puținele fragmente ceramice ce ne îndreaptă spre epoca Hallstatt, nu vedem alte elemente de datare. Situația de la Bucovăț este asemănătoare cu aceea de la Popești. Valul de la Bucovăț prezintă dimensiuni mult mai modeste decît acela de la Popești, a fost însă construit în același mod. În orice caz și aici, ca și la Popești, s-a urmărit ca la baza palisadei terenul să fie consolidat printr-o construcție, aplicîndu-se tehnica valurilor așa-numite vitrificate din Europa celtică¹, cu deosebirea că la Bucovăț, ca și la Popești, s-au folosit turte de lut în lipsă de piatră.

Valul de la Popești, datat de profesorul Radu Vulpe sigur în prima epocă a fierului², este singura analogie mai apropiată a situației de la Bucovăț. Elementele de datare pe care le avem (cîteva fragmente ceramice) nu ne îngăduie, în faza actuală a cercetărilor de la Bucovăț, să atribuim așezarea și fortificația ei epocii dacice.

La sudul Dunării se cunoaște un sistem asemănător de fortificație la așezarea de lângă Cazin, săpată de W. Radimský³, și datată prin fibulele «a navicella» în Hallstattul tîrziu. Pe teritoriul Oîteniei acest tip de cetate este destul de frecvent și se întinde pe o arie destul de largă, găsindu-se la: Gemeni (Mehedinți), Dobridor (Galicea Mare), Ghercești, Bîrca, Verbicioara⁴, Șușița, Brabova, Valea Rea, lângă Filiași⁵, Malul Lupului și Coțofenii din Dos⁶. Ultimele două așezări au format obiectul unor cercetări de suprafață.

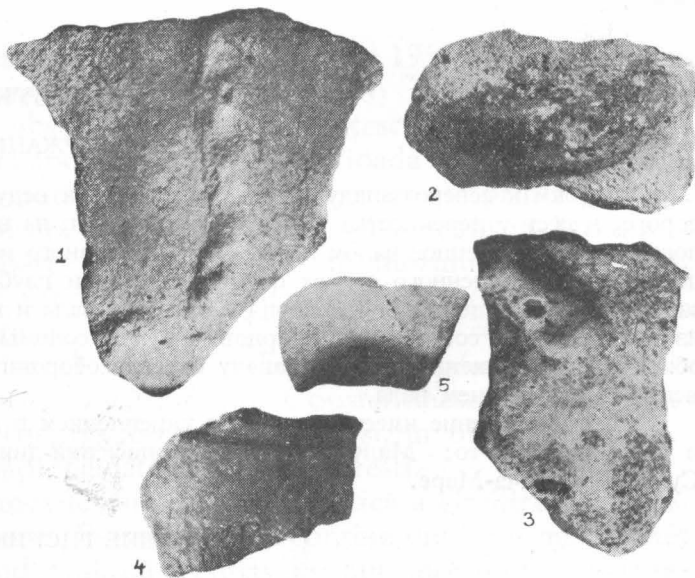

Fig. 2. — Fragmente ceramice de la Bucovăț.

★

Stațiunea de la Malul Lupului se află la est de Bucovăț, la circa 3 km de șoseaua ce duce spre Lemnea, pe un bot de deal ce domină șoseaua de la o înălțime de circa 50 m. Stațiunea este apărută în partea de vest de un val lung de aproximativ 85 m.

După fragmentele de turte de lut și fragmentele de vălătuci găsite la suprafață, e probabil că valul a fost construit în același mod ca și la Bucovăț. Ceramica întîlnită în stațiune este asemănătoare cu aceea de la Bucovăț și se leagă de asemenea de prima epocă a fierului. Cetățuia de la Coțofenii din Dos, cercetată pentru prima oară de C. Schuchardt⁷ în 1917, se află pe un pînten de deal,

¹ J. Déchelette, *Manuel d'archéologie préhistorique*, II, Paris, 1913, p. 795.

² R. Vulpe, *Materiale*, III, 1957, p. 241.

³ W. Radimský, *Die Gradina Cungar bei Cazin*, WMBH, 1896, p. 73—75.

⁴ D. Berciu, SCIV, I, 1950, p. 106—107.

⁵ Materialul ceramic de aici asemănător cu cel de la Bucovăț se află în muzeul din Craiova.

⁶ C. Schuchardt, *Die Schuhlenburg bei Coțofeni und andere dakische Burgen*, Schuhmacher Festschrift, Mainz, 1930, p. 184—188.

⁷ *Ibidem*.

situat pe terasa superioară a Jiului, la circa 3 km de comuna Coțofenii din Dos. Ceea ce deosebește această așezare de celelalte stațiuni cercetate de noi este faptul că aici avem de-a face cu două valuri de apărare, construite pe aceleași principii ca și la Bucovăț. La suprafața solului se pot distinge ușor fragmentele destul de mari de turte, cât și fragmentele de vălătuci. Valurile, așa cum relatează C. Schuchhardt, sînt arse parțial¹.

Ținînd seamă de toate aceste fapte, pare probabil că aceste cetăți de pămînt întărite datează de la sfîrșitul primei epoci a fierului.

În cazul în care se va reveni cu cercetările la Bucovăț, va trebui să se facă un sondaj și în așezare și în orice caz să se lămurească deplin rostul fortificației.

GLORIA MACOVEI

ИССЛЕДОВАНИЯ В БУКОВЭЦЕ

КРАТКОЕ СОДЕРЖАНИЕ

В 5 км к северо-западу от села Буковэц, на ведущей в Плопшору-Четате шоссейной дороге, в лесу у перекрестка трех глубоких долин, на выступе холма Ла-Жидови находится поселение, укрепленное валом и рвом раннежелезного века. Вал находится в западной части поселения, защищенного с трех остальных сторон глубокими оврагами. На поселении был заложен шурф с целью определения структуры вала и времени его возведения. Вал состоит из глинобитного сооружения, сырцов и сухой соломы. Вся постройка была подвергнута обжигу. Расположенный к юго-западу от вала оборонительный ров был выкопан одновременно с возведением вала.

Все укрепление имеет аналогии с укреплением в Попешти и с другими укреплениями в Олтении, как-то: Малул-Лупулуй, Коцофений-дин-Дос, Герчешти, Брабова, Валя-Ря Сушица, Галича-Маре.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

Рис. 1. — Южный профиль шурфа в Буковэце.

Рис. 2. — Керамические фрагменты в Буковэце.

LES RECHERCHES DE BUCOVĂȚ

RÉSUMÉ

A 5 km Nord-Ouest du village de Bucovăț, sur la route qui mène à Plopșoru-Cetate, à l'intersection de trois vallées profondes, sur un promontoire dit «La Jidovii», il y a dans une forêt une station présentant un vallum et un fossé datant de la première période de l'âge du fer. Le vallum se trouve sur le côté oriental de l'enceinte; la défense du reste est assurée par un ravin abrupt. Un sondage a été effectué dans le but de déterminer la structure du vallum et l'époque de sa construction. Le vallum consiste en une construction faite de bousillage et de galettes de terre et de paille, séchées et non cuites. La construction a été entièrement détruite par le feu. Le fossé de défense se trouve au Sud-Ouest du vallum et il a été creusé lors de la construction de ce dernier.

La fortification présente des analogies avec la fortification de Popești, ainsi qu'avec plusieurs fortifications d'Olténie, telles que celles de Malul Lupului, Coțofenii din Dos, Ghercești, Brabova, Valea Rea, Șușița, Galicea Mare.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. — Profil Sud du sondage de Bucovăț.

Fig. 2. — Fragments céramiques de Bucovăț.

¹ C. Schuchhardt, *Die Schulenburg bei Coțofeni und*

andere dakische Bürger, in *Schuhmacher Festschrift*, Mainz, 1930, p. 184—188.